

Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Περιοδική έκδοση
του ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΤΕΥΧΟΣ

70

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2023

ΔΡ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΑΡΓΙΩΤΑΣ

“ΚΟΙΜΑΜΑΙ ΑΡΑ ΥΠΑΡΧΩ”...

**Βραβείο στον Καθηγητή
Μάριο Πολυκάρπου**
στον τομέα της Τεχνητής
Νοημοσύνης

**QS World University
Rankings 2023**
Το Πανεπιστήμιο Κύπρου
στα κορυφαία πανεπιστημιακά
ιδρύματα παγκοσμίως

**Αναδυόμενοι κλιματικοί
& περιβαλλοντικοί
κίνδυνοι για την υγεία
στην Κύπρο**

Κειμενοποιώντας την εμπειρία - Ψηφιοποιώντας το κείμενο: Η Κύπρος στην ταξιδιωτική γραμματεία (15ος-18ος αι.)

«**Κ**ειμενοποιώντας την εμπειρία - Ψηφιοποιώντας το κείμενο: Η Κύπρος στην ταξιδιωτική γραμματεία (15ος-18ος αι.)» ήταν ο τίτλος του συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε το 2019 από το Πανεπιστήμιο Κύπρου και το Ίδρυμα Σύλβιας Ιωάννου. Στόχος του ήταν να διοχετευθεί στην έρευνα του πολιτισμού και της ιστορίας της Ανατολικής Μεσογείου το υλικό που είχε συγκεντρωθεί από το ερευνητικό πρόγραμμα «Ζέφυρος». Οι ανακοινώσεις του συνεδρίου στηρίχθηκαν στις ψηφιακές βάσεις δεδομένων που είχε συγκροτήσει το πρόγραμμα, μελετώντας και ταξινομώντας πληροφορίες για την Κύπρο από 125 εκδόσεις ταξιδιωτικών κειμένων από τον 15ο έως τον 18ο αιώνα (ελεύθερη πρόσβαση στις βάσεις: <https://sylviaioannoufoundation.org/el/academic-programmes/research-programmes/zefyros/>).

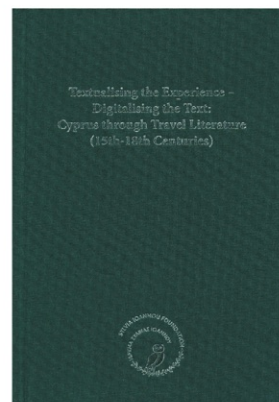
Οι 15 μελέτες που προέκυψαν από τις ανακοινώσεις του συνεδρίου κυκλοφόρησαν τον Ιανουάριο του 2023 με επιστημονική επιμέλεια της Ίλιας Χατζηπαναγιώτη-Sangmeister (BNEΣ), επιστημονικής υπεύθυνης του προγράμματος «Ζέφυρος», της Μαίρης Ρούσσου-Sinclair (BNEΣ) και του Σπυριδώνα Τζούνακα (ΚΛΑΣ), εποπτών ερευνητικών ομάδων του «Ζέφυρου», από τις εκδόσεις του Ιδρύματος Σύλβιας Ιωάννου. Ο τόμος φέρει τον ίδιο τίτλο με το συνέδριο και δομείται σε τρεις ενότητες: «Zefyros» / «Travellers and Travel Literature» / «Representations of Space and People».

Η πρώτη ενότητα ξεκινά με ένα δοκίμιο του νεοελληνιστή Jacques Bouchard για τον περιηγητισμό στην Ανατολική Μεσόγειο και με την περιγραφή από τη βιβλιογράφο Leonora Navari της συλλογής

ταξιδιωτικών κειμένων για την Κύπρο που συγκρότησε η Σύλβια Ιωάννου. Από τη συλλογή αυτή δημιουργήθηκε η ψηφιακή βιβλιοθήκη του προγράμματος «Ζέφυρος». Η ενότητα κλείνει με μια διεξοδική παρουσίαση της μεθοδολογίας, των εργαλείων και της βάσης δεδομένων του ερευνητικού προγράμματος από τη νεοελληνίστρια Ίλια Χατζηπαναγιώτη-Sangmeister («Textualising the Experience - Digitalising the Text: The Zefyros Research Programme and the Journey of Information from Text to Electronic Database»).

Η δεύτερη ενότητα του τόμου επικεντρώνεται στους ταξιδιώτες και στην ταξιδιωτική γραμματεία. Η ιστορικός Χρύσα Μαλτέζου («Cyprus of the Travellers (15th-16th Centuries)») ερευνά τις υλικές συνθήκες και τα κίνητρα των ταξιδιών που πραγματοποιήθηκαν κατά την Αναγέννηση στην Κύπρο. Παράλληλα, επεξεργάζεται μια τυπολογία των ταξιδιών με κριτήριο τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους (π.χ. ταξίδια εμπόρων, προσκυνητών, αξιωματούχων κ.ά.) και διερευνά τον τρόπο με τον οποίο το είδος του ταξιδιού επηρέαζε την πρόσληψη και περιγραφή του νησιού από τους ταξιδιώτες.

Ο ιστορικός Cornel Zwielerlein («European Travel Literature, the European Merchants on Cyprus, Households and Libraries: Comparing Archival and Printed Sources») αξιοποιεί υλικό από γαλλικά, ιταλικά και βρετανικά αρχεία σχετικό με ευρωπαίους εμπόρους που έζησαν την Κύπρο κατά τον 17ο και 18ο αιώνα και για τις βιβλιοθήκες τους. Το αρχειακό υλικό συγκροτεί ένα «commercial text universe» που επιτρέπει την ανασύσταση τόσο των δικτύων συνεργασίας εντός και μεταξύ των εμπορικών κοινοτήτων, όσο και των

Textualising the Experience - Digitalising the Text: Cyprus through Travel Literature (15th-18th Centuries)

Επιμέλεια τόμου: Julia Chatzipanagiotti-Sangmeister / Mary Roussou-Sinclair / Spyridon Tzounakas

Εκδόσεις: AdVenture, 2023

Σελίδες: 255

ISBN: 978-618-83044-8-2

◀ πνευματικών οριζόντων των εμπόρων. Η μελέτη τονίζει την ανάγκη για μια παράλληλη αφηγηματολογική έρευνα του «εμπορικού κειμενικού σύμπαντος» και της ταξιδιωτικής γραμματείας. Ο φιλόλογος και παλαιογράφος Χαρίτων Καρανάσιος («The Representation of Cyprus by the German Traveller Carsten Niebuhr in 1766») αναλύει την αφήγηση του ταξιδιού του C. Niebuhr, μοναδικού επιζώντα της αποστολής στην Αραβία (1761-1767), της πρώτης επιστημονικής αποστολής στην ιστορία των ευρωπαϊκών ταξιδιών. Η περιγραφή της Κύπρου στο εμβληματικό αυτό κείμενο διασώζει πολύτιμα στοιχεία για κοινωνικές αντιπαραθέσεις στο νησί και συνιστά θεμελιώδες τεκμήριο για τις απαρχές της έρευνας των κυπριακών αρχαιοτήτων. Ο νεοελληνιστής Βασίλης Σαμπτακάκης («Two Swedish Travel Accounts of Cyprus from 1733 and 1751») μελετά τις αφηγήσεις των ταξιδιών του πάστορα M. Eneman, των απεσταλμένων του Σουηδικού Εμπορικού Επιμελητηρίου E. Carleson και C. F. von Hörken, και του βοτανολόγου F. Hasselquist, μαθητή του περίφημου C. Linnaeus, αποκαλύπτοντας το πολύπλευρο οικονομικό και επιστημονικό ενδιαφέρον της Σουηδίας για την Ανατολική Μεσόγειο. Η ενότητα κλείνει με τη μελέτη του νεοελληνιστή Δημήτρη Δολαψάκη «Travel and Fiction: The Case of the French Explorer, Geographer, Astronomer and Encyclopaedist Charles-Marie de La Condamine (1701-1774)». Συγκρίνοντας τις δύο αφηγήσεις του ταξιδιού του La Condamine στην Ανατολική Μεσόγειο –αυτή που έγραψε ο ίδιος και εκείνη που έγραψε ο γραμματέας του N. Tollot–, η μελέτη διερευνά τον ρόλο της μυθοπλασίας στη συγκρότηση των περιηγητικών κειμένων και τη σχέση της ταξιδιωτικής αφήγησης με το μυθιστόρημα.

Η τρίτη ενότητα απαρτίζεται από μελέτες που εξετάζουν τους «λόγους»

(discourses) της ταξιδιωτικής γραμματείας για τον χώρο και τους ανθρώπους. Η ιστορικός Ελευθερία Ζέη («Cyprus in the Italian Isolarii of the 16th and 17th Centuries: Political Representations of Different Virtual Dominions») διερευνά το πώς αποτυπώνονταν στους χάρτες των νησολογιών αφενός πολιτικά σχέδια της Βενετίας για την Ανατολική Μεσόγειο, αφετέρου αντιλήψεις για την εδαφικότητα της εξουσίας που διατυπώνονταν στον φιλοσοφικό-πολιτικό λόγο της Αναγέννησης για το κράτος. Η φιλόλογος Pavlína Ξίρονά («Cyprus in the Transformations of the 15th and 16th Centuries through the Eyes of the Czech Pilgrims Jan Hasištejnský of Lobkowitz, Oldřich Prefát of Vlkavon and Kryštof Harant of Polžice and Bezdružice») εξετάζει μέσω των αφηγήσεων τριών τσέχων ταξιδιωτών το πώς επέδρασαν στην πρόσληψη και περιγραφή του χριστιανικού πληθυσμού της Κύπρου κατά την Αναγέννηση οι θρησκευτικές και πολιτικές συγκρούσεις της Μεταρρύθμισης και ο φόβος της οθωμανικής προέλασης προς την Ευρώπη. Ο λατινιστής Σπυρίδων Τζούνακας («The Ottoman Occupation of Cyprus in Johann van Kootwyck's Itinerarium Hierosolymitanum et Syriacum») εξετάζει τα ποικίλα άμεσα ή έμμεσα σχόλια στην αφήγηση του van Kootwyck που καταδεικνύουν την αρνητική του στάση τόσο προς την οθωμανική κατάκτηση της Κύπρου όσο και προς τους Τούρκους που ζούσαν στο νησί. Υποστηρίζει ότι η εχθρότητα του ολλανδού περιηγητή προς τους Τούρκους, η οποία θα μπορούσε να αποδοθεί σε θρησκευτικά κίνητρα, τον οδηγεί σε μια πιο θετική απεικόνιση τόσο των Ελλήνων της Κύπρου όσο και της προηγούμενης χριστιανικής διοίκησης του νησιού. Η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η στάση του J. van Kootwyck θυμίζει κλασικά στερεότυπα και θα μπορούσε να ερμηνευθεί στο πλαίσιο της ρητορικής και των ιστορικών

συνθηκών μετά τη Ναυμαχία της Ναυπάκτου. Η νεοελληνίστρια Μαρία-Τσαμπίκα Λαμπίση («The Representation of Cyprus in the Work of Olfert Dapper (1688): Images of the Mediterranean in the Travel Literature of the Late Dutch Golden Age») ασχολείται με ένα από τα δημοφιλέστερα έργα της ταξιδιωτικής γραμματείας, εξετάζοντας τις αντιλήψεις που καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο ο ολλανδός O. Dapper αναπαριστά το νότιο Αιγαίο, την Κρήτη και την Κύπρο, και την πολιτισμική τους ενότητα με την Ευρώπη. Η νεοελληνίστρια Μαίρη Ρούσσου-Sinclair («Mapping the Empire: Colonial Perceptions in 18th-century Travellers' Texts») εξετάζει μέσα από τα κείμενα των άγγλων ταξιδιωτών A. Drummond και R. Pococke και του γάλλου λογίου και περιηγητή Comte de Volney τις δυνατότητες και τα όρια ενός λόγου που αποσκοπεί όχι μόνο στη διάδοση της πληροφορίας και της γνώσης, αλλά και στην προοπτική εξάπλωσης δύο ευρωπαϊκών δυνάμεων στην Εγγύς και Μέση Ανατολή. Ο ιστορικός Ιωάννης Ζελεπός («Interreligious Contact and Interaction in Ottoman Cyprus: Orthodox, Muslims, Catholics, Armenians and Jews in European Travelogues from the 15th to the 18th Century») μελετά τις μαρτυρίες των ταξιδιωτών για τη συνύπαρξη διαφορετικών θρησκευτικών ομάδων στην Κύπρο. Διαπιστώνει ότι ευαίσθητοι χειρισμοί εξασφάλιζαν τις ισορροπίες και την οργανική (και όχι παράλληλη) συμβίωση των θρησκευτικών ομάδων, και ότι παρά τις εκδηλώσεις θρησκευτικού συγκρητισμού οι θρησκευτικές ταυτότητες παρέμεναν αυτοτελείς. Συμπεραίνει ότι η σχετική ανεκτικότητα που αποτελούσε ένα χαρακτηριστικό της κοινωνικής ζωής στην Κύπρο και στην ευρύτερη Ανατολική Μεσόγειο αναγόταν περισσότερο «στους μηχανισμούς επεξεργασίας και νοσηματοδότησης ετεροτήτων», παρά στη διαπερατότητα των ταυτοτήτων.

Ο τόμος κλείνει με τη μελέτη του ιστορικού Hervé Georgelin «Western Travellers in Cyprus: Locating the Armenians in Ottoman Cypriot Society and History». Ο συγγραφέας εστιάζει στις αναπαραστάσεις των Αρμενίων της Κύπρου στην ευρωπαϊκή ταξιδιωτική γραμματεία και, αφού διαπιστώσει τη σπανιότητά τους, εξετάζει το επίπεδο γνώσης της ιστορίας

των Αρμενίων της Κύπρου εκ μέρους των ταξιδιωτών καθώς και τα στερεότυπα για αυτούς.

Οι 15 μελέτες συνοδεύονται από πλούσιο εικονογραφικό υλικό – άγνωστο στο μεγαλύτερο μέρος του. Ο τόμος Textualising the Experience – Digitalising the Text και το ερευνητικό πρόγραμμα

«Ζέφυρος», που αποτέλεσε την αφετηρία του, επιχειρούν καινοτόμες προσεγγίσεις των πηγών. Προσκομίζει, έτσι, νέα γνώση για την ιστορία και τον πολιτισμό της Κύπρου και την Ανατολική Μεσόγειο και αναδεικνύει το πολυσχιδές και διεπιστημονικό ενδιαφέρον που εξακολουθεί να παρουσιάζει η ταξιδιωτική γραμματεία για τους ερευνητές.

Ο εκσυγχρονισμός του συστήματος απονομής δικαιοσύνης

Η εισαγωγή στην Κύπρο της Οδηγίας 2016/343 για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας απετέλεσε πρόκληση για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος απονομής δικαιοσύνης αλλά και μια ευκαιρία για επιστημονικό και δικαιοπολιτικό διάλογο, τόσο στο εσωτερικό όσο και κάνοντας γόνιμες συγκρίσεις με τα συστήματα των άλλων Κρατών Μελών.

Το «Δικαίωμα παράστασης και τεκμήριο αθωότητας μετά την Οδηγία 2016/343» υπό το φως της νομολογίας των Ευρωπαϊκών και Κυπριακών δικαστηρίων, έκδοση με αφετηρία την συμμετοχή της ερευνητικής ομάδας του Τμήματος Νομικής (με υπεύθυνους τον Καθηγητή Νικήτα Χατζημιχαήλ και τον Αναπληρωτή Καθηγητή Κώστα Παρασκευά) στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα "Enhancing the Right to be Present" (PRESENT, 2018-2020), εξυπηρετεί αμφότερες λειτουργίες και απευθύνεται τόσο στον φοιτητή όσο και τον εφαρμοστή του δικαίου.

Το πρώτο μέρος συγκροτούν επιστημονικές μελέτες των συγγραφέων. Ο Νικήτας Χατζημιχαήλ θέτει την όλη συζήτηση σε συγκριτικό πλαίσιο, εν είδη εισαγωγής. Ο Κώστας Παρασκευά εξετάζει τα ζητήματα σχετικά με το τεκμήριο αθωότητας και τον διάλογο της κυπριακής έννομης τάξης τόσο με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η Ελένη Μελεάγρου, δικηγόρος και ερευνήτρια του προγράμματος, εξετάζει τις πτυχές του δικαιώματος παρουσίας.

Το δεύτερο και μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου περιέχει επιλεγμένες πρωτογενείς πηγές -- την βασική νομολογία τόσο των κυπριακών δικαστηρίων όσο και των δύο υπερεθνικών ευρωπαϊκών δικαστηρίων των οποίων η νομολογία θέτει πλέον το πλαίσιο της εγχώριας συζήτησης: το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο ρόλος του οποίου είναι πλέον παγιωμένος στην κυπριακή νομική συνείδηση, και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχει και τον μείζονα ρόλο εφαρμογής της Οδηγίας. Το μέρος αυτό θα επιτρέψει στον αναγνώστη να εξοικειωθεί απευθείας με τις πρωτογενείς πηγές, να αξιολογήσει κριτικά τον συλλογισμό που περιέχουν αυτές, να αναλογιστεί την εξέλιξη νομολογίας και αντιλήψεων, να επιχειρήσει την σύνθεση. Αλλά και οι επιστημονικές αναλύσεις του πρώτου μέρους αποβλέπουν τόσο στην κατάρτιση, εφαρμοστή και σπουδαστή, όσο και στην τροφοδότηση του δικαιοπολιτικού διαλόγου εν Κύπρω.

Δικαίωμα παράστασης και τεκμήριο αθωότητας μετά την Οδηγία 2016/343

Συγγραφείς: Χατζημιχαήλ Ν.,
Παρασκευά Κ., Μελεάγρου Ε.
Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021
Σελίδες: 400
ISBN: 978-960-654-007-3

